

Liite 1

Tutkimusaineisto

Johdanto

Tutkimus perustuu Euroopan komission pääosin rahoittaman eurooppalaisen rikosuhritutkimuksen koetutkimuksen Suomen aineistoon. Eurostat suunnittelee toteuttavansa vuonna 2013 jäsenmaissaan turvallisuustutkimuksen, jonka lomaketta testattiin kuudessatoista maassa vuosina 2009–2010. Suomessa tutkimuksen otosta suurennettiin oikeusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön lisärahoituksella.

Eurooppalaisista asiantuntijoista koostunut ryhmä suunnitteli koetutkimuksen kysymyslomakkeen. Lomakkeella kysytään mm. erilaisten omaisuusrikosten, petosten, identiteettivarkauksien ja väkivallan kohteeksi joutumisesta. Rikosten uhriksi joutumisen ohella lomake sisältää kysymyksiä seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta, rikoksen pelosta sekä vastaajan taustasta.

Suomessa tutkimusaineisto kerättiin kolmea eri menetelmää käyttäen, jotka olivat käyntihaastattelu, puhelinhaastattelu sekä internet-kysely. Käyntihaastattelussa vastaajat täyttivät itse väkivaltaa koskevat kysymykset haastattelijan kannettavalla tietokoneella, eikä haastattelijaa nähnyt, mitä haastateltava vastasi. Itse täytettävän osion tarkoituksena oli helpottaa vastaajaa kertomaan arkaluontoisista väkivaltakokemuksistaan. Koetutkimuksessa käytettiin kolmea eri menetelmää sen selvittämiseksi, miten eri menetelmät toimivat kentällä. Mahdollisuus verrata eri menetelmillä saatavia tuloksia oli yksi syy kolmen menetelmän käyttöön (vertailusta ks. Aromaa ym. 2010). Tilastokeskus keräsi aineiston 5.10.2009–15.1.2010 välisenä aikana. 93 haastattelijaa osallistui tutkimukseen. Haastattelijat olivat naisia.

Käytetyt aineiston keruumenetelmät eroavat toisistaan monella tavalla, eivätkä puhelinhaastattelu ja internet-kysely voi olla yhtä pitkiä kuin käyntihaastattelu. Puhelinhaastattelun ja internet-kyselyn lomaketta supistettiin haastattelun keston lyhentämiseksi.²¹ Tässä tutkimuksessa raportoitavat kysymykset kysyttiin samoin kaikissa kolmessa tiedonkeruumenetelmässä. Kysymyslomake, jossa on kaikille menetelmille yhteiset kysymykset, on liitteessä 3.

²¹ Käyntihaastatteluna voidaan tehdä sisällöltään huomattavasti laajempia tiedonkeruita kuin puhelinhaastatteluna tai internet-kyselynä. Yläraja käyntihaastattelun keskimääräiselle kestolle on 60 minuuttia, puhelinhaastattelulle 30 minuuttia (esim. Japac ym. 1997). Tässä aineistossa puhelinhaastattelun ja internet-kyselyn pituus oli 23 minuuttia, käyntihaastattelut kestivät keskimäärin 38 minuuttia. Yksittäisen haastattelun kesto saattoi kasvaa huomattavasti, jos haastateltava kertoi useita uhriksi joutumiskokemuksia. Pisin haastattelu oli kaikilla menetelmillä yli kahden tunnin pituinen.

Otos ja kato

Tutkimuksen kohteena oli 15–74-vuotias manner-Suomessa asuva suomenkielinen väestö. Ruotsinkieliset, ahvenanmaalaiset, laitosväestö ja ilman vakituista osoitetta olevat rajattiin otannan ulkopuolelle.

Otantamenetelmänä käytettiin kaksiasteista ositettua ryväotantaa. Brutto-otos käsitti 7 828 henkilöä. Otannan ensimmäisessä vaiheessa perusjoukko ositettiin suuralueen mukaan. Toisen vaiheen ositus tehtiin ikäryhmän ja sukupuolen mukaan.

Neljä suuraluetta määriteltiin seuraavasti:

- pääkaupunkiseutu (Espoo, Helsinki, Kauniainen, Vantaa)
- muut Etelä-Suomen kaupungit (Turku, Tampere, Lahti, Kouvola, Pori, Lappeenranta, Hämeenlinna, Kotka, Hyvinkää, Riihimäki, Järvenpää, Kirkkonummi)
- pohjoiset kaupungit (Oulu, Kuopio, Jyväskylä, Joensuu, Rovaniemi, Vaasa, Seinäjoki, Mikkeli, Savonlinna, Kajaani, Kokkola, Raahel)
- Muut kunnat (Ahvenanmaata lukuun ottamatta)

Perusjoukko luokiteltiin neljään ikäryhmään:

- 15–19-vuotiaat
- 20–29-vuotiaat
- 30–59-vuotiaat
- 60–74-vuotiaat

Sukupuoli mukaan lukien ositteita oli 32.

Perusjoukko ryvästettiin asuinalueen mukaan ja nämä ryppäät toimivat ensimmäisen asteen otosyksikköinä. Ryppäät määritettiin postinumeroiden avulla siten, että jokaiseen ryppäeseen kuului riittävä määrä väestöä. Useiden testausten jälkeen päädyttiin 449 ryppäeseen, joiden koko vaihteli 900:n ja 35 000:n henkilön välillä keskiarvon ollessa 16 000 henkilöä.

Otannan ensimmäisessä vaiheessa poimittiin (pps-otanta palauttaen) 100 ryvästä siten, että 20 valittiin pääkaupunkiseudulta, 19 muista Etelä-Suomen kaupungeista, 16 Pohjois-Suomen kaupungeista ja 45 muista kaupungeista ja kunnista.

Otannan toisessa vaiheessa poimittiin kohdehenkilöt ryppäistä yksikertaisella satunnaisotannalla siten, että sukupuoli ja ikäryhmä olivat luokittelukriteerejä. Kustakin ryppästä poimittiin keskimäärin 79 henkilöä. Poiminnassa suurennettiin jonkin verran miesten osuutta, samoin nuorten osuutta kasvatettiin hieman. Menettelyn tavoitteena oli varmistaa riittävän suuri otos miesten väkivaltakokemusten kartoittamiseen.

Kaikkiaan otos käsitti 7 171 henkilöä, kun ylipeitto²² oli poistettu. Otos jaettiin kolmeen osaan. Aineistonkeruumenetelmistä halvimmassa, internet-kyselyssä, otos oli suurin, 3 945 henkilöä. Menetelmistä kallein on käyntihaastattelu, jonka otos käsitti 735 henkilöä. Puhelinhaastattelun otokseen poimittiin 2 491 henkilöä.

Kaikkien kolmen menetelmän keskimääräinen vastausprosentti oli 45, eli tutkimukseen osallistui 3 201 henkilöä. Miesten vastausprosentti oli 44 (taulukko 1.1).

Vastausprosentti oli korkein puhelinhaastattelussa ja matalin internet-kyselyssä. Miesten vastausprosentti oli pienempi kuin naisilla puhelinhaastattelussa ja internet-kyselyssä, mutta suurempi kuin naisilla käyntihaastattelussa (taulukko 1.2). Iäkkäät miehet osallistuivat käynti- ja puhelinhaastatteluun keskimääräistä aktiivisemmin. Internet-kyselyssä ei eri-ikäisten miesten vastaamishalukkuudessa ollut suuria eroja. Nuoret naiset sen sijaan osallistuivat iäkkäitä useammin internet-kyselyyn. (Taulukko 1.3.)

Taulukko 1.1 Otokoko, vastaajien lukumäärä ja vastausprosentti sukupuolittain

	Otokoko	Vastaajien lukumäärä	Vastausprosentti
Yhteensä	7171	3201	44,6
Miehet	4385	1918	43,7
Naiset	2786	1283	46,1

Taulukko 1.2 Otokoko, vastaajien lukumäärä ja vastausprosentti sukupuolittain eri menetelmillä

	Käyntihaastattelu			Puhelinhaastattelu			Internet-kysely		
	Otokoko	Vastaajien lkm	%	Otokoko	Vastaajien lkm	%	Otokoko	Vastaajien lkm	%
Yhteensä	735	366	49,8	2491	1864	74,8	3945	971	24,6
Miehet	417	213	51,1	1536	1135	73,8	2432	571	23,5
Naiset	318	153	48,1	955	730	76,4	1513	400	26,4

²² Ylipeitto tarkoittaa kohteita, jotka eivät kuulu otoskehikkoon, jos se olisi päivitetty tarkalleen haastatteluhetkellä. Ylipeitto käsittää henkilöt, jotka ovat kuolleet otoksen poimimisen ja haastattelun välisenä aikana, maasta muuttaneet sekä muut väestöryhmät, jotka halutaan rajata otoskehikon ulkopuolelle (esim. laitosväestö). Tilastokeskus määritteli puhelinhaastatteluja varten poimitun otoksen ylipeittoon myös henkilöt, joille ei löytynyt puhelinnumeroa (513 henkilöä).

Taulukko 1.3 Otokoko, vastaajien lukumäärä ja vastausprosentti sukupuolittain ja eri ikäryhmissä eri menetelmillä

	Käyntihaastattelu			Puhelinhaastattelu			Internet-kysely		
	Otokoko	Vastaajien lkm	%	Otokoko	Vastaajien lkm	%	Otokoko	Vastaajien lkm	%
Miehet	417	213	51,1	1536	1134	73,8	2432	571	23,5
15-24	71	34	47,9	273	193	70,7	413	85	20,6
25-34	71	31	43,7	248	163	65,7	456	101	22,1
35-44	64	29	45,3	227	159	70,0	398	97	24,4
45-54	84	38	45,2	300	237	79,0	443	113	25,5
55-64	83	53	63,9	306	235	76,8	458	122	26,6
65-74	44	28	63,6	182	147	80,8	264	53	20,1
Naiset	318	153	48,1	955	730	76,4	1513	400	26,4
15-24	47	24	51,1	143	100	69,9	215	65	30,2
25-34	50	20	40,0	145	103	71,0	286	88	30,8
35-44	48	19	39,6	153	120	78,4	261	67	25,7
45-54	58	31	53,4	176	131	74,4	282	84	29,8
55-64	74	42	56,8	204	168	82,4	272	65	23,9
65-74	41	17	41,5	134	108	80,6	197	31	15,7

Keskimääräinen vastausprosentti on matala, mikä johtuu pääasiassa internet-kyselyn suuresta kadosta. Tilastokeskus arvioi ennen tutkimuksen aloittamista internet-kyselyn vastausprosentiksi 25, mikä saavutettiin²³. Suhteessa muihin Tilastokeskuksen internetin välityksellä tekemiin väestökyselyihin internet-kyselyn vastausprosentti on varsin korkea, mutta verrattuna perinteisiin tietojenkeruumenetelmiin – puhelin- ja käyntihaastatteluun – internet-kyselyn vastaamisprosentti on pieni ja herättää kysymyksen aineiston edustavuudesta.

Käyntihaastattelujen vastausprosentti oli matala verrattuna Tilastokeskuksen tekemiin vastaaviin tutkimuksiin viime vuosina. Usein kieltäytyneiden ja tavoittamatta jääneiden määrä on haastattelututkimuksissa suunnilleen sama. Tässä tutkimuksessa kieltäytymisten määrä oli käyntihaastatteluissa poikkeuksellisen suuri (taulukko 1.4). Myös sellaisten kohdehenkilöiden määrä, joita ei tavoitettu, oli korkea käyntihaastattelussa. Yksi syy käyntihaastattelujen suureen katoon lienee se, että haastattelujen teko-aika jäi suunniteltua lyhyemmäksi haastattelujen myöhennyksen aloittamisen vuoksi.

Puhelinhaastattelujen vastausprosentti oli suunnilleen sama kuin kansallisessa uhritutkimuksessa vuonna 2009, joka tehtiin puhelimitse (Sirén ym. 2010). Puhelinhaastattelujen vastausprosentti näyttää kuitenkin todellista korkeammalta, koska henkilöt, joiden puhelinnumeroa ei löytynyt (runsaat 10 % lähtöotoksesta) on laskettu ylipeitoksi, eivätkä he siten ole mukana katoluviissa.

²³ Internet-kyselyyn vastaamista pyrittiin parantamaan lähettämällä vastaamiskehotuskirje niille, jotka eivät olleet vastanneet määräajassa. Niille, jotka eivät tämänkään jälkeen vastanneet ja joille löytyi puhelinnumero, lähetettiin tekstiviestinä vastaamispyyntö.

Käynti- ja puhelinhaastatteluista selvitettiin kadon syy. Yleisin kadon syy oli kieltäytyminen haastattelusta (taulukko 1.4). Internet-kyselyissä kadon syytä ei tiedetä, koska kohdehenkilöt yleensä vain jättävät vastaamatta kyselyyn.

Taulukko 1.4 Kadon syyt käynti- ja puhelinhaastatteluissa

	Käyntihaastattelu		Puhelinhaastattelu	
	Lukumäärä	Osuus netto-otoksesta	Lukumäärä	Osuus netto-otoksesta
Kieltäytyi	219	29,8	282	11,3
Ei tavoitettu	96	13,1	182	7,3
Kieliongelma	9	1,2	28	1,1
Sairaus tai vamma	9	1,2	23	0,9
Muu syy	36	4,9	112	4,5
Yhteensä	369	50,2	627	25,2

Kato on kasvanut Tilastokeskuksen tekemissä tutkimuksissa 1980-luvulta lähtien. Väestön osallistuminen haastattelu- ja kyselytutkimuksiin on vähentynyt myös muissa länsimaissa. Haastateltavien tavoitettavuus on Suomessa vaikeutunut samalla, kun tutkimusten kenttätyöajat ovat lyhentyneet ja kadon pienentämistyötä on kustannussyistä vähennetty (Heiskanen 2002, 114–115). Matala vastausprosentti on ongelma tuloksia analysoitaessa ellei kato ole satunnaista. Käyntihaastattelujen matala vastausprosentti on ongelma aineiston analyysin kannalta myös siksi, että käyntihaastattelujen otos oli alun perin pieni.

Aineiston painottaminen

Tilastollisten päätelmien luotettavuuden parantamiseksi haastattelu- ja kyselyaineistot yleensä painotetaan siten, ettei otanta-asetelman satunnaisuudesta poikkeaminen (esim. tässä aineistossa miesten yliedustus) vaikuta tuloksiin ja että vastauskadon vaikutus tuloksiin pienenee.

Painotus perustuu otanta-asetelmaan siten, että paino on käänteisarvo otantahenkilön otokseen sisällymisen todennäköisyydestä ja kuvaa sitä, kuinka monta yksikköä tämä otantayksikkö edustaa koko tutkimuksen kohdejoukossa. Otoksesta laskettujen painokerrointen summa vastaa siten tutkimuksen kohteena olevaa perusjoukkoa. Koska otos oli kaksivaiheinen, kohdehenkilöiden painokertoimet määrittyivät sen kautta, miten todennäköisesti he sisältyivät molempiin otantavaiheisiin.

Kummassakin otantavaiheessa kohdehenkilön todennäköisyys tulla poimituksi otokseen vaihteli. Ensimmäisessä vaiheessa kohteita poimittiin suhteellisesti enemmän kolmesta kaupunkiositteesta. Otannan toisessa vaiheessa poimittiin enemmän miehiä ja nuoria. Siten iäkkään, maaseudulla asuvan naisen todennäköisyys tulla poimituksi otokseen oli pienempi kuin nuoren kaupungissa asuvan miehen.

Kadon huomioon ottamiseksi käytettiin ns. vastaamisalttiuspainotusta (*response propensity weighting*). Menetelmässä käytettiin hyväksi väestörekisteristä saatuja lisätietoja tutkimuksen kohteena olleista henkilöistä ja 15 taustamuuttujan avulla laadittiin binaariselle katoindikaattorille logistiset regressiomallit, joilla ennustettiin vastaamisalttiutta tutkimukseen osallistuneille. Ensi vaiheen painot laskettiin jakamalla otanta-asetelmaan perustuvat painokertoimet mallin tuottamalla vastausalttiuden ennustepistemäärillä. Lopulliset painot saatiin suhteuttamalla ensi vaiheen painot ositteittain kohdeperusjoukkoon siten, että painojen summa vastasi kohdeperusjoukkoa. (Ks. Laaksonen & Chambers 2006; Laaksonen 2007.)

Eri tietojenkeruumenetelmillä saaduille otoksille laskettiin omat painokertoimet samoin kriteerein (suuraluejaotusta ei kuitenkaan käytetty internet-kyselyssä). Yhdistettäessä nämä kolme eri menetelmin kerättyä aineistoa väestötason painot jaettiin kussakin otoksessa kolmella, joten painojen summa vastaa kohdeperusjoukkoa. Siten kunkin menetelmän vaikutus saatuihin tuloksiin on sama. Tulosten analyysissä on käytetty otoksen tasolle skaalattuja painoja, jolloin painojen keskiarvo on yksi.

Eri menetelmien yhteys tuloksiin

Kato ei ole ainoa tekijä, joka voi vaikuttaa siihen, että eri menetelmillä saadaan erilaisia tuloksia. Eri menetelmillä saatujen tulosten välillä esiintyy Dillmanin ym. (2009, 310–316) mukaan eroja. Erojen taustalla on heidän mukaansa kolme tekijää: haastattelijan vaikutus vastaamiseen, kuuloon ja näköön perustuvan viestinnän erilaisuus sekä kysymysten muotoilu. Haastattelijaa voi vaikuttaa tavalla, jolla hän esittää kysymykset haastateltavalle, mutta myös siten, että haastateltava pyrkii vastaamaan kysymyksiin sosiaalisesti hyväksyttäväksi olettamallaan tavalla. Dillman ym. toteavat (2009, 313), että sosiaalisen suotavuuden vaikutus näkyy erityisesti arkaluontoisissa kysymyksissä, mutta sosiaalinen suotavuus voi liittyä myös näennäisesti neutraaleihin kysymyksiin. Tässä tutkimuksessa käytetty useiden väkivallan muotojen kysyminen peräkkäin on saattanut toimia paremmin itse täytettävässä lomakkeessa, jossa vastaaja on nähnyt eri väkivallan muodot samanaikaisesti kuin silloin, kun kysymykset on esitetty puhelimitse.

Eri menetelmillä saaduissa tuloksissa oli eroja. Koko aineistossa miehistä 55 prosenttia oli joutunut väkivallan tai uhkailujen kohteeksi 15 vuotta täytettyään. Käyntihaastattelussa luku oli 57 prosenttia, internet-kyselyssä 61 ja puhelinhaastattelussa 49 prosenttia. Naisten kohdalla erot olivat vielä suurempia: 57, 63 ja 44 prosenttia. Näiden tulosten laskemisessa käytettiin painoja, jotka korjaavat katoa ja otoksen ei-satunnaisuutta.

Erot eri menetelmien tuottamissa tuloksissa näyttävät olevan samalla tavalla systemaattisia väkivallan eri muodoissa (muttei kaikissa survey-kysymyksissä, kuten omaisuusrikoksissa): internet-kysely tuottaa korkeimman pitkän aikavälin

luvun, puhelin matalimman. Vuoden aikavälillä ero väkivaltakokemusten yleisyydessä on käyntihaastattelujen ja internet-kyselyn välillä pieni.

Rikoksen kohteeksi joutuminen (esim. raiskaus) voi olla hyvin arkaluontoinen asia ja kokemus, josta ei ole helppo kertoa kenellekään. Eri tietojenkeruumenetelmät suojaavat vastaajan yksityisyyttä eri tavoin. Tässä tutkimuksessa käytetyistä menetelmistä puhelinhaastattelu saattoi tarjota heikoimman yksityisyyden suojan, sillä käyntihaastattelussa haastateltavat täyttivät itse tietokoneella väkivaltaa koskevat kysymykset, joiden vastauksia haastattelija ei nähnyt. Näin ollen käyntihaastattelun itse täytettävä, väkivaltaa koskeva osio ja nettikysely olivat metodisesti varsin lähellä toisiaan, vaikka haastateltavien saaminen tietokoneen äärelle toteutettiin eri tavoin. Toisaalta eräissä maissa on käytetty puhelinta tietojenkeruuvälineenä myös arkaluontoisissa aiheissa kuten parisuhdeväkivallassa (ks. Muratore ym. 2008).

Ei ole varmaa, mikä menetelmä tuotti luotettavimman arvion väkivallan yleisyydestä. Tämän vuoksi analyysissa on käytetty kaikkien kolmen aineiston yhdistelmää, josta on laskettu keskiarvot. Useiden kysymysten kohdalla keskiarvoa lähimpänä oleva luku on käyntihaastattelusta. Internet-kyselyn suuri kato syö hiukan tällä menetelmällä saatujen tulosten uskottavuutta. On mahdollista, että vastaajat, joilla ei ole kokemuksia uhriksi joutumisesta ovat jättäneet vastaamatta internet-kyselyyn useammin kuin ne, jotka olivat joutuneet väkivallan kohteeksi. Tätä argumenttia vastaan puhuu kuitenkin se, ettei internet-kyselyn saatekirjeessä kerrottu tarkasti, mitä haastattelussa tullaan kysymään, ja se, että internet-kyselyn täyttämisen kesken jättäneiden määrä oli pieni.

Vertailu muihin suomalaisiin tutkimuksiin

Väkivallan kohteeksi joutumista koskevia tietoja voidaan karkealla tasolla verrata muiden suomalaisten uhritutkimusten tuloksiin. Kansallisen uhritutkimuksen mukaan vuonna 2008 joutui 11,4 prosenttia miehistä väkivallan kohteeksi (Sirén ym. 2010). Kansallinen uhritutkimus tehdään puhelinhaastatteluna. Tässä tutkimuksessa puhelinhaastatteluaineiston mukaan 8,5 prosenttia miehistä oli kokenut väkivaltaa viimeisten 12 kuukauden aikana, kun vastaava luku käyntihaastatteluaineistossa ja internet-kyselyssä oli kummassakin noin 18 prosenttia. Tuntuisi luontealta ajatella, että yksityiskohtainen ja tarkasti eri tekijäryhmiin kohdennettu kysymyspatteristo, jollaista tässä tutkimuksessa käytettiin, tuottaisi korkeamman uhriprocentin kuin kansallisen uhritutkimuksen kysymys. Siten käyntihaastattelun ja internet-kyselyn tuottama luku saattaisi olla luotettavampi arvio kuin puhelinhaastattelun tieto. Kenttähavainnot toivat esille sen, että puhelinhaastattelussa monet haastatelijat kertoivat haastatteluaikaa lyhentäväkseen yhdistäneensä uhrikysymysten osioita, eli he kysyivät ne omin sanoin. Kysymysten esittäminen omin sanoin saattoi olla yksi selitys puhelinhaastattelun matalalle uhriprosentille sen ohella, että aiheen arkaluontoisuus otettiin paremmin huomioon itse täytettävissä lomakkeissa.

Suomessa ei ole aikaisemmin tehty kyselytutkimusta miesten kokeman parisuhdeväkivallan yleisyydestä, joten tuloksilla ei ole vertailupohjaa. Naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa Suomessa on tutkittu kahdesti ja vuonna 2005 samoin peruskysymyksin kuin tässä tutkimuksessa (Piispa ym. 2006). Vuonna 2005 tehdyn kyselyn mukaan 19,6 prosenttia naisista oli kokenut nykyisessä parisuhteessaan väkivaltaa, ja viimeisten 12 kuukauden aikana 7,9 prosenttia. Sekä nykyisessä parisuhteessa että viimeisten 12 kuukauden aikana koetun väkivallan määrä oli laskenut vuodesta 1997, jolloin edellinen naisuhritutkimus tehtiin. Erityisesti viimeistä 12 kuukautta koskeva tulos oli vuonna 2005 selvästi korkeampi kuin tässä tutkimuksessa, joten näyttäisi siltä – mahdollinen laskutrendikin huomioon ottaen – että käsillä oleva aineisto aliarvioi naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrää. Yksi syy tulosten erilaisuuteen saattaa olla se, että naisuhritutkimuksen aineisto kerättiin perinteisenä postikyselyinä, ja sen vastausprosentti oli korkeampi kuin tässä tutkimuksessa.

Otoksen koko

Tämän raportin tulokset perustuvat varsin pieneen haastattelujen määrään: vajaat 2000 miestä ja vajaat 1300 naista. Monien maiden kansalliset, jopa vuosittain toteutettavat uhritutkimukset perustuvat kymmenien tuhansien miesten ja kymmenien tuhansien naisten haastatteluihin. Suuria otoksia perustellaan sillä, että rikoksissa on kyse harvinaisista tapauksista ja että tuloksilta edellytetään suurta tilastollista luotettavuutta, kuten pientä luottamusväliä (väli, jonka puitteissa perusjoukkoa koskevat tulokset suurella todennäköisyydellä sijaitsevat). Usein tuloksilta vaaditaan myös alueellista edustavuutta. Nämä ovat varteenotettavia argumentteja suuren otoskoon puolesta. Mutta kyse on myös kustannuksista: kuinka paljon verrattain yleistä tietoa tuottaviin uhritutkimuksiin kannattaa sijoittaa?

Tarkasteltaessa uhritutkimusten historiaa havaitaan että monissa maissa kansalliset uhritutkimukset perustuivat alun perin 1000–2000 henkilön otoksiin, ja näille tuloksille muurattiin uhritutkimusten kivijalka (Heiskanen 2002, Suomessa esim. Aromaa 1971). Viidesti toteutetun kansainvälisen rikosuhritutkimuksen tulokset pohjautuvat keskimäärin 2000 henkilön otoksiin. Saatujen tulosten on katsottu riittävän harvinaistenkin rikosten yleisyyden vertailuun eri puolilla maapalloa sijaitsevien maiden välillä (van Dijk ym 2007).

Mielestämme lähes 2000 haastattelua riittää miehiin kohdistuvaa väkivaltaa kuvaavien perusindikaattorien tuottamiseen. Yksi niistä on parisuhteessa koettu väkivalta. Tästä huolimatta on otettava huomioon, että tulokset eivät ole yhtä tarkkoja kuin suurten otosten tuottamat, ja että pienissä osaryhmissä tulokset saattavat olla harhaisia.

Muut tutkimuksessa käytetyt aineistot

Liite 2 sisältää kansainvälisiä vertailutietoja henkirikoksista ja muista väkivaltarikoksista, jotka pohjautuvat kuolemansyytilastoihin ja Kansainväliseen rikosuhritutkimukseen. Kuolemansyytilastot perustuvat ICD-10-luokitukseen. Kuolemansyytilastoja voidaan pitää suhteellisen luotettavana tietolähteenä Euroopan maissa. Suomea koskevia tietoja on saatu myös Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen henkirikostietokannasta (Lehti 2010).

Kansainvälinen rikosuhritutkimus (ICVS) on toteutettu viisi kertaa (vuosina 1989, 1992, 1996, 2000 ja 2005) lähes samoin peruskysymyksin, ja se on tehty ainakin kerran suurimmassa osassa Euroopan maita (van Dijk ym. 2007). ICVS:n otos on käsittänyt noin 2000 henkilöä eri maissa. Tietojen luotettavuuden parantamiseksi vuosien 2000 ja 2005 aineistot on yhdistetty (mikäli maa osallistui kumpaankin tutkimukseen, muussa tapauksessa vertailutiedot koskevat vain yhtä mittausta). Kansainvälisen rikosuhritutkimuksen ja tämän tutkimuksen tuloksia ei voida verrata, koska tutkimuksissa kysytyt väkivaltakysymykset olivat erilaisia. ICVS:n tulosten avulla voidaan kuitenkin tehdä karkeita tasovertoiluja eri maiden välillä.